

พุทธธรรมในระบบราชการ

Buddhist Moral Code in Political System

โสภณ จาเลิศ*

Sophon Jalerd

บทคัดย่อ

ระบบราชการไทยมีกำเนิดมาเมื่อใดเป็นเรื่องที่ยากจะกำหนด นับตั้งแต่มีการปกครองประเทศมาถึงปัจจุบัน ระบบราชการได้เป็นกลไกหนึ่งในการปกป้องอธิปไตย ปกป้องสถานะอำนาจของผู้นำ เผชิญภัยคุกคามจากภายนอก รักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ จัดระเบียบสังคม และริเริ่มผลักดันให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นองค์อธิปัตย์ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดพระองค์เดียวก็ตาม ไขว่คว้าการปฏิรูประบบราชการจะเป็นไปโดยสะดวกง่ายดายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน ระบบราชการไทยซึ่งเป็นเครื่องมือการปกครองส่วนพระองค์ของพระมหากษัตริย์ได้กลายมาเป็นเครื่องมือสาธารณะ นับตั้งแต่ พ.ศ.2475 เป็นต้นมา ระบบราชการไทยได้ขยายตัวจนเป็นระบบที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังคนประมาณสองล้านคน และมีหน่วยงานระดับต่างๆ จำนวนมากมายกระจายอยู่ทั่วไป ระบบราชการไทยมีบทบาทและภารกิจครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ บทบาทและภารกิจของระบบราชการไทยตั้งแต่อดีตจนถึงการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

คำสำคัญ: พุทธธรรม, ระบบราชการ

Abstract

When politics in Thailand began cannot be stated accurately. So far, politics has been what protects sovereignty and authority's power, saves the country from external threats, maintains peace and discipline in the society, and overcomes all the challenges. Moreover, political force is also the key which helps the country develop continually. Before the revolution of 1932, Thai kingdom was under absolute rule of the monarch at that time, Phrabat Somdet Phra Poramentharamaha Mongkut or Phra Chom Klao Chao Yu Hua (Rama IV). However, after the democratic revolution in 1932, the country officially became under a constitutional monarchy with a prime ministry as the head of the government. From time to time, the changes in the political system's role have taken place many times due to political environment and economics. Nowadays, there are more than two million officials in Thai political system working throughout the country.

Key words: Buddhist Moral Code, Political system.

* อาจารย์วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

บทนำ

การบริหารราชการและระบบราชการมีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศต่าง ๆ อย่างมาก เนื่องจากมีบทบาทต่อการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของพลเมือง ในรูปของการออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งมีอยู่มาก ครอบคลุมกิจกรรม ที่สำคัญและจำเป็นในชีวิตของประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากนั้นอาจดำเนินการในรูปของนโยบาย ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ทุกนโยบายมักมีผู้ได้รับผลประโยชน์และผู้เสียผลประโยชน์มากบ้างน้อยบ้างในเวลาเดียวกัน

ความสำคัญของการบริหารราชการและระบบราชการอาจแตกต่างกันและเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะทางสังคม และสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในบางเวลาหรือในบางสังคมการบริหารราชการอาจเข้าไปมีบทบาทในการทางการเมืองหรือการทำบริการสาธารณะค่อนข้างสูง ในสภาวะเช่นนั้น ระบบราชการก็จะมีบทบาทและอำนาจในสังคมสูง แต่ในบางประเทศหรือบางเวลา บางสถานการณ์ รัฐหรือระบบราชการได้ลดบทบาทในการทำ การกิจหรือบริการสาธารณะลงตามความจำเป็น เช่น อาจเนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดิน แรงกดดันจากภาคเอกชน ประชาชน หรือสถาบันการเงินระหว่างประเทศซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ของรัฐ ให้มีการถ่ายโอนภารกิจไปให้กับภาคเอกชนในรูปของกลไกตลาดมากขึ้น เมื่อนั้นรัฐหรือระบบราชการก็จะลดบทบาทและความสำคัญลง

ตุลา ยถา ปคคหิตา

สมทฤษฎา สุวาริตา

อชฎมิฎฐโฐ น วิถมเปยย

ส ราชวสตี วเส.¹

ผู้ใดเมื่อได้รับเชิญให้ตัดสินใจ

พึงเที่ยงตรงไม่ลำเอียง

ดุจดั่งตราขุที่มีคันชั่งเที่ยงตรงอันบุคคลถือประคองดีแล้ว

ผู้นั้นซึ่งควรรับราชการเป็นข้าราชการสำนึกได้

เป็นข้าราชการได้สุจริตต่อหน้าที่ต้องมีความเที่ยงตรงไม่ฉ้อโกงต่อหน้าที่ของตนเองมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ และการทำงานของตนเอง

การพัฒนาระบบราชการ

ระบบราชการ อาจแยกพิจารณาได้เป็น 2 แบบ

1. Bureaucracy ในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคม สถาบันหนึ่ง นั่นคือ เป็นสถาบันการบริหาร/การปกครองของรัฐ²

- 1.1 ถือเป็นสถาบันหนึ่งของกระบวนการในการปกครองประเทศ
 - 1.2 เป็นสถาบันที่มีหน้าที่ ต้องปกป้อง ดูแล รักษาผลประโยชน์บ้านเมือง อีกแห่งหนึ่ง
 - 1.3 ต้องการอิสระในการทำงาน เป็นสถาบันที่มั่นคง ยากต่อการเปลี่ยนแปลง แก้ไข
2. bureaucracy ในฐานะที่เป็น รูปแบบหนึ่งของการจัดองค์การ ในแง่นี้ bureaucracy
- 2.1 ระบบการบริหาร หรือระบบการทำงานระบบหนึ่ง
 - 2.2 มีโครงสร้างแบบที่เรียกว่า “Weberian Bureaucracy”

¹ราชบัณฑิตยสถาน, ราชনীติ-ธรรมনীติ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสมมติธรรมจำกัด, 2535), หน้า 614.

²สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, รัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและทฤษฎี, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมมถรรณการพิมพ์, 2549), หน้า

2.3 เป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ ตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ ระบบราชการ (Bureaucracy)

Max Weber ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดองค์การแบบ ระบบราชการ หรือ Bureaucracy ขึ้นมา ข้อสมมติฐาน องค์การแบบระบบราชการเป็นองค์การที่ดีที่สุด และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และประหยัด ที่สุดเหตุผล

1. ยึดหลักการบริหารที่อาศัยความมีเหตุมีผล และ ความถูกต้องตามกฎหมายในการปฏิบัติงาน
2. มีการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นทางการตามตัวบทกฎหมาย
3. อาศัยหลักความรู้ความสามารถ (ระบบคุณธรรม) เป็นเกณฑ์ในการบริหารงานบุคคล
4. สามารถพยากรณ์พฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ได้

ระบบราชการ (bureaucracy) เป็นรูปแบบโครงสร้างของการจัดองค์การขนาดใหญ่ที่สามารถนำไปใช้เป็นวิธีการใน การจัดองค์การได้ทั้งในภาครัฐและเอกชน ไม่ใช่ระบบการบริหารที่ใช้ในองค์การภาครัฐเท่านั้น แต่ในองค์การ ภาคเอกชนขนาดใหญ่ก็นำไปใช้ด้วย Bureaucracy จึงเป็นระบบการบริหารระบบหนึ่งที่ยอมรับนำไปใช้ในองค์การขนาด ใหญ่ที่มีคนจำนวนมาก มีภารกิจที่ต้องทำมาก

กลไกการบริหาร (administrative apparatus) เป็นกลไกการควบคุม และทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่าง ผู้นำ และกลุ่มชนที่ถูกปกครอง กลไกการบริหาร ต้องมีรูปแบบที่เหมาะสมกับรูปแบบแห่งอำนาจที่ผู้นำในสังคมนั้นใช้อยู่ รูปแบบแห่งการใช้อำนาจในการปกครองบังคับบัญชา ตามแนวคิดของ Max Weber แบ่งเป็น 3 รูปแบบ

- Charismatic Domination รูปแบบการใช้อำนาจเฉพาะตัวแบบอาศัยบารมี กลไกการบริหารที่ใช้คือ Dictatorship, communal

- Traditional domination รูปแบบการใช้อำนาจแบบประเพณีนิยม
- Feudal/Patrimonial (ระบบศักดินา/เจ้าขุนมูลนาย) รูปแบบการใช้อำนาจตามกฎหมาย (Legal domination) จะทำหน้าที่เป็นกลไกการบริหารของกลุ่มชน โดยผู้นำจะใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายปกครอง บังคับบัญชา

โดยผ่านระบบราชการ

องค์การแบบระบบราชการตามแนวคิดของ Max Weber จะประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. หลักลำดับชั้น
2. หลักความรับผิดชอบ
3. หลักแห่งความสมเหตุสมผล
4. การมุ่งสู่ผลสำเร็จ
5. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะด้าน
6. หลักระเบียบวินัย
7. ความเป็นวิชาชีพ

หลักธรรมที่ Max Weber ใช้ในการพัฒนาราชการ คือ

ธรรมาภิบาล

การจัดการปกครอง การบริหารปกครอง การบริหารกิจการบ้านเมือง การควบคุมดูแลกิจการ การกำกับดูแลที่ ดี อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ และระบบ ซึ่งองค์การหรือสังคมได้มีการปฏิบัติหรือดำเนินการ ธรรมาภิบาล ครอบคลุมประเด็น ดังนี้

- การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation)
- นิติธรรม (Rule of Law)

- ความโปร่งใส (Transparency)
- การตอบสนอง (Responsiveness)
- การแสวงหาฉันทามติ (Consensus oriented)
- ความถูกต้อง ความเสมอภาค ยุติธรรม เทียบธรรม (Equity)
- ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ (Effectiveness & Efficiency)
- การรับผิดชอบ (Accountability)

อคติ 4 กับราชการไทย

ข้าราชการเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องมีไว้ในตัวเอง นั่นคือ การมีคุณธรรมและจริยธรรม ใช้ศีลเป็นเครื่องมือให้เกิดสมาธิ และใช้สมาธิก่อให้เกิดปัญญา การเป็นผู้ให้ เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม ทั้งกาย วาจา และจิตใจ มีการเสียสละหรือบริจาคสิ่งของต่างๆ มีความซื่อตรง คือความซื่อสัตย์ ปฏิบัติภารกิจหน้าที่โดยสุจริต มีความจริงใจ มีอัธยาศัยไมตรี อ่อนโยน ไม่เยอหยิ่งในตน และในงานนั้น เป็นผู้ที่มีความหนักแน่นคือการแผดเผากิเลสตัณหาให้เข้ามาครอบงำจิตใจ ระวังยับยั้งข่มใจ รู้จักความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยการใช้เมตตาธรรม คือความไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน การให้อภัยบุคคลอื่น เป็นผู้ที่มีความอดทนในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และอดทนต่อการกล่าววาติเตียนของผู้อื่นและคนรอบข้าง ซึ่งจะเห็นว่าการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีนั้นกระทำได้ยากเนื่องจากสภาพแวดล้อมสิ่งจูงใจทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราเป็นตัวแปรที่สำคัญ สังคมมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ และสาเหตุของการกระทำความผิดต่างๆ นั้นเกิดจากการที่บุคคลนั้นขาดคุณธรรมหรือจริยธรรม

ในการปรับเปลี่ยนระบบบริหารภาครัฐของไทยเพื่อรองรับกระแสโลกาภิวัตน์ ในช่วงของรัฐบาลชุด พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมเมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อเดือนตุลาคม 2545 ซึ่งทำให้มีการปรับโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการใหม่จาก 14 กระทรวง 1 ทบวง มาเป็น 20 กระทรวง และได้มีการกำหนดให้มี คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยให้มีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการปฏิรูประบบราชการ โดยการปฏิรูประบบราชการในยุคนี้จึงเรียกว่า “การพัฒนาระบบราชการ” เครื่องมือที่สำคัญคือ

1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 – พ.ศ. 2550)
2. พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตามมาตรา 3/1 และมาตรา 71/10(5) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการมอบอำนาจ พ.ศ. 2546
4. โครงการพัฒนาผู้นำการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning Program) เพื่อพัฒนาผู้นำราชการจังหวัดและผู้บริหารของกระทรวงนำร่องในการบริหารการเปลี่ยนแปลงตามหลักการและแนวทางในการพัฒนาระบบราชการ สำหรับสาระสำคัญของการพัฒนาระบบราชการซึ่งขับเคลื่อนด้วยเครื่องมือต่างๆ ตามที่กล่าวมานี้ หากพิจารณาจากมุมมองทางด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลงก็จะเห็นว่าการพัฒนาระบบราชการในครั้งนี้ เป็นการนำหลักการและเครื่องมือในการพัฒนาองค์กร และองค์กรที่เรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ นั่นเอง กล่าวคือ³

อคติ ความลำเอียงมี 4 คือ

คำว่า "อคติ" แปลว่า ทางที่ไม่ควรดำเนินไป, ไม่ใช่ทางที่จะเดินต่อไป หรือไม่ควรประพฤติปฏิบัติ. คำว่า อคติ ในภาษาไทยหมายถึง ความลำเอียง, ความไม่เที่ยงธรรม, ความไม่ยุติธรรม ฯลฯ

³ คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546), หน้า 58 - 59.

"อคติ" เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ยังมีกิเลส ซึ่งจะต้องมีอยู่ด้วยกันทุกคน เพราะปกติคนเราจะทำอะไรก็ตาม มักจะคิดถึงประโยชน์ของตนเอง ญาติพี่น้อง หรือพวกพ้องก่อนเสมอ ซึ่งการกระทำในลักษณะเช่นนี้ เป็นสาเหตุให้ความถูกต้องหรือความถูกต้อง ความผิดอยู่เหนือความถูกต้อง หรือผิดเป็นชอบ

"อคติ" มี 4 คือ

1. ฉันทาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะรัก หรือเพราะความพอใจ
2. โทสาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะโกรธหรือเกลียด
3. โมหาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะความเขลา โดยไม่พิจารณาให้ถ่องแท้ว่าอะไรถูก, อะไรผิด, อะไรควร, หรืออะไรไม่ควร
4. ภยาคติ แปลว่า ลำเอียงเพราะกลัวหรือเพราะเกรงใจ

ความลำเอียงทั้ง 4 ประการนี้ เป็นอันตรายอย่างมาก ทุกยุคทุกสมัยที่บุคคลที่เป็นผู้ใหญ่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการปกครองบังคับบัญชาบุคคลอื่นด้วยแล้ว มีความลำเอียง (อคติ) อยู่เพียงข้อใดข้อหนึ่งเท่านั้น ก็จะทำให้เกิดความสูญเสียความยุติธรรม

โดยปกติคนเราชอบความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และเกลียดความลำเอียง การที่เราจะสร้างความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และหลีกเลี่ยงความลำเอียงได้นั้น ค่อนข้างยาก วิธีเดียวที่ทำได้ คือ ฝึกฝนจิตใจ โดยถือหลัก เอาใจเขามาใส่ใจเรา เราเกลียดความอยุติธรรม ความไม่ชอบธรรมอย่างไร คนอื่นก็เช่นเดียวกับเรา เกลียดความลำเอียงรักความยุติธรรมเหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อเรายังเป็นปุถุชนอยู่ ก็ย่อมมีความลำเอียงอยู่เป็นธรรมดาไม่มากก็น้อย แต่เราก็ควรพยายามสร้างความยุติธรรมให้มากด้วยการพยายามละความลำเอียงลง แม้เพียงเล็กน้อยก็ยังดีผู้ที่ละอคติทั้ง ๔ ได้ อย่างเด็ดขาดคือ พระสัททาคามีผลขึ้นไปเท่านั้น

ความยุติธรรมของข้าราชการไทย

อุปนิสัยของข้าราชการไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งมีอย่างน้อย 10 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การยึดถือระบบอุปถัมภ์ เป็นอุปนิสัยของข้าราชการที่นิยมชมชอบและนำระบบอุปถัมภ์มาใช้ ระบบนี้มีส่วนทำให้ข้าราชการมีพฤติกรรมไปในแนวทางที่มีข้ากับเจ้า บ่าวกับนาย ผู้ใหญ่กับผู้น้อย ผู้นำกับผู้ตาม
2. การปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาในทางที่ผิดการปกป้องผู้ใต้บังคับบัญชาในทางที่ถูกต้องและสุจริตนั้นเป็นสิ่งดี เพราะการแสดงถึงการรักและไม่ทอดทิ้งผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีขวัญกำลังใจและผู้บังคับบัญชาได้รับการเคารพยกย่องมากขึ้น
3. การทำตัวเป็นนายประชาชน หมายถึงการที่ข้าราชการมีอุปนิสัยที่เป็นผู้ออกคำสั่งหรือผู้ปกครองประชาชน และมีความคิดว่ารู้จักว่าประชาชน คือรู้จักว่าประชาชนมีความต้องการอะไรและเป็นผู้จัดทำให้ รวมทั้งชี้แนะให้ประชาชนปฏิบัติตามความต้องการของตนหรือของรัฐบาลเป็นหลักมากกว่าปฏิบัติงานความต้องการของประชาชนเป็นหลัก
4. การมีลักษณะตัวใครตัวมัน เป็นลักษณะอุปนิสัยของข้าราชการที่เรียกว่า"ปัจเจกชนนิยม" คือ ไม่สนใจที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาประเทศหรือปฏิรูประบบราชการพร้อมกับหน่วยงานอื่น ๆ
5. การทำผักชีโรยหน้า หมายถึงการที่ข้าราชการมีอุปนิสัยที่นิยมชมชอบกับการปฏิบัติงานอย่างฉาบฉวย ผิวนิ และตบตาโดยไม่คำนึงถึงความคงทนถาวร แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้งานนั้นเสร็จทันการประกวด การมาตรวจงานหรือการมาตรวจเยี่ยมของผู้มีอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานนั้น ๆ

6. การปิดความรับผิดชอบ ลักษณะอุปนิสัยที่ชอบปิดความรับผิดชอบของข้าราชการสังเกตได้จาก การวางอำนาจทำตัวเป็นทองไม่รู้ร้อน และมีการโยนงานกันโดยต่างฝ่ายต่างอ้างว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำให้ชักช้า⁴

7. การไม่ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม เป็นอุปนิสัยของข้าราชการที่พอใจความรู้ความสามารถเท่าที่มีอยู่ หรือแม้ไม่พอใจแต่ก็ไม่ต้องการที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ไม่อยากที่จะรับรู้หรือยอมรับเทคโนโลยีที่ทันสมัย สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากความคิดที่ว่าถ้ามีความรู้เพิ่มขึ้นแล้ว

8. การทำตัวเป็นคนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ ข้าราชการบางส่วนเป็นชนชั้นที่มีเชื้อสายของขุนนางเก่า และแต่เดิมถือกันว่าการรับราชการเป็นการรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน ข้าราชการจึงมีฐานะทางสังคมสูง แต่ถ้าพิจารณาให้ดีแล้ว ข้าราชการจัดได้ว่าเป็นพวกชนชั้นปกครอง

9. การชอบสัมมนาและฝึกอบรม การสัมมนาและฝึกอบรมนับเป็นกิจกรรมที่เสริมความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ให้แก่ข้าราชการ จึงจัดให้มีขึ้นเป็นประจำ โดยได้รับงบประมาณจากรัฐบาลหรือจากหน่วยงานเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ

10. คอร์รัปชัน หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง หมายถึงการที่ข้าราชการมีความมุ่งหวังและมีอุปนิสัยทั่วไปที่มุ่งแสวงหาอำนาจ ความมั่งคั่งและเกียรติยศจากระบบราชการ เป็นอุปนิสัยที่ข้าราชการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์จากการปฏิบัติราชการในทางมิชอบ การคอร์รัปชันทำให้ประชาชนได้รับความทุกข์มาก เดือดร้อนอย่างแสนสาหัสที่จะทนทานและทำให้รัฐได้รับความเสียหายอย่างสุดคณานับ

ความยุติธรรม เป็นสิ่งที่เราแสวงหาและต้องการความยุติธรรม

ความยุติธรรม คืออะไร อันนี้ตอบยาก

ความยุติธรรมกับความเสมอภาค ไม่เหมือนกัน

ความยุติธรรม ต้องให้คนได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับ ถ้าเขาควรได้รับรางวัลก็ให้รางวัล ถ้าเขาควรได้รับโทษ ก็ให้ได้รับโทษ นี่เรียกว่าความยุติธรรม

ความยุติธรรมจริง ๆ นั้นคืออะไร ส่วนมากใครที่ได้รับผลประโยชน์ คนนั้นก็ว่ายุติธรรม คนเสียประโยชน์เขาก็ว่าไม่ยุติธรรม ถ้าอย่างนั้น ความยุติธรรมจริง ๆ คืออะไร บอกไปนิดหนึ่งแล้วว่า ในภาคปฏิบัติ ต้องให้เขาได้รับสิ่งที่ควรได้รับ ถ้าเขาควรได้รับรางวัลก็ให้เขารับรางวัล ถ้าเขาควรได้รับโทษ ต้องให้เขาได้รับโทษ

บางคนบอกว่าความยุติธรรมจริง ๆ ไม่มี หรือมี แต่ไม่รู้อะไร ความยุติธรรมเป็นสากล เป็นจริงในตัวเอง หรือว่าไม่เป็นสากล ไม่เป็นจริงในตัวเอง หรือว่าเป็นสิ่งประดิษฐ์ มันเป็นเรื่องที่แล้วแต่ใครเป็นคนตัดสิน

มนุษย์เราโดยปกติ โดยทั่วไปมีอคติ เข้าข้างตัวเองบ้าง เข้าข้างพวกพ้องของตัวเองบ้าง ทั้งยังเกลียดชังผู้อื่น และพวกอื่น

ความยุติธรรม หมายถึง มีความเที่ยงธรรม เสมอภาคในคนทุกประเภท ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา ไม่มีอคติ คือ ความลำเอียง ซึ่งความลำเอียงนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ 4 อย่าง คือ ลำเอียงเพราะความรัก ลำเอียงเพราะความโกรธ ลำเอียงเพราะความกลัว และลำเอียงเพราะความหลง การพิจารณาเลื่อนตำแหน่งก็พิจารณาจากความรู้ ความสามารถและคุณธรรมความดี ผู้นำที่ปฏิบัติได้ตั้งนี้ย่อมเป็นที่รักของหมู่ชน ได้คนที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมความดี มาเป็นบริวารอยู่เสมอ

ธรรมาภิบาลในการบริหารราชการ

ธรรมาภิบาล หรือในกฎหมายใช้ว่า การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถานว่า วิธีการปกครองที่ดี (อังกฤษ: good governance) เป็นคำซึ่งความหมายนั้นยังไม่แน่ไม่นอน ปรากฏใช้ในวรรณกรรมทางการพัฒนาระหว่างประเทศเพื่อพรรณนาวิธีการที่สำนักราชการบ้านเมืองจะดำเนินกิจการบ้านเมืองและบริหารทรัพยากรบ้านเมืองไปในทางที่รับประกันว่าสิทธิมนุษยชนจะบังเกิดผลจริงได้เช่นไร

⁴ ดวงจันทร์ ทิพย์ปรีชา, ข้าราชการไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลีฟวิ่ง, 2548), หน้า 89 – 91.

คำว่า "อภิบาล" ใน "ธรรมภิบาล" นั้น หมายถึง "กระบวนการทำคำวินิจฉัย และกระบวนการเพื่อบังคับใช้ (หรืองดเว้นจากการบังคับใช้) ซึ่งคำวินิจฉัยนั้น" และยังใช้แก่องค์กรใดก็ได้ ไม่ว่า บริษัทห้างร้าน หน่วยงานการปกครองระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับระหว่างประเทศ ตลอดจนถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

แนวความคิดเรื่อง "ธรรมภิบาล" นั้นมักปรากฏว่าใช้เป็นแบบแผนเปรียบเทียบหน่วยงานทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ก้าวหน้ากับที่ไร้ประสิทธิภาพ แต่ที่ความหมายของคำ "ธรรมภิบาล" ยังสรุปไม่ได้ นั้นก็เนื่องจากในโลกร่วมสมัยนี้ รัฐประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม โดยเฉพาะในยุโรปและอเมริกา มีการปกครองที่ "ประสบผลสำเร็จ" เป็นอันมาก สถาบันต่าง ๆ ในรัฐเหล่านี้จึงมักกำหนดมาตรฐานไว้เปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของตนกับของสถาบันในรัฐรูปแบบอื่น ๆ ต่าง ๆ กันไป นอกจากนี้ ยังเป็นเพราะว่า คำ "ธรรมภิบาล" นั้นจะมุ่งหมายถึงบุคคลใดในการปกครองก็ได้ องค์การด้านความช่วยเหลือกับทั้งเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในประเทศที่เจริญแล้วจึงมักนิยามคำนั้นต่าง ๆ กันไปแล้วแต่บริบท เพื่อวางข้อกำหนดและข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับระเบียบวาระและอุดมการณ์ของตน

ระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาล หลักธรรมาภิบาล หมายถึง แนวทางในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชนและภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข และตั้งอยู่ใน ความถูกต้องเป็นธรรม ตามหลักพื้นฐานการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามแผนภาพ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของ ตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม รวมทั้งมีความรัดกุมและ รวดเร็วด้วย

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ใ้บุคลากรพัฒนาตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ วินัย ประกอบอาชีพสุจริต เป็นนิสัย ประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง ความโปร่งใส พอเทียบได้ว่ามีความหมาย ตรงข้าม หรือเกือบตรงข้าม กับการทุจริต คอร์รัปชัน โดยที่เรื่องทุจริต คอร์รัปชัน ให้มี ความหมายในเชิงลบ และความน่าสะพรึงกลัวแฝงอยู่ ความโปร่งใสเป็นคำศัพท์ที่ให้แง่บวกในเชิงบวก และให้ความสนใจในเชิงสงบสุข ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจนในการนี้ เพื่อเป็น สิริมงคลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มีความโปร่งใส ขออัญเชิญพระราชกระแสรับสั่งในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ที่ได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่ง ได้แก่ ผู้ที่มีความสุจริต และบริสุทธิ์ใจ แม้จะมีความรู้น้อยก็ย่อมทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่ไม่มีความสุจริต ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และหรือ คณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ ปรีกษา ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการ การกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยตรงคืนให้บุคลากรมีความประหยัด ใช่วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

บทสรุป

การบริหารราชการและระบบราชการมีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การบริหารราชการอาจเข้าไปมีบทบาทในการทางภารกิจหรือการทำบริการสาธารณะค่อนข้างสูง และจะเป็นกรอบทิศทางที่จะกำหนด กลยุทธ์ และมาตรการให้ระบบราชการไทยพร้อมรับการขับเคลื่อนประเทศ ให้บรรลุเป้าหมาย และดำเนินงานไปในทิศทาง

เดียวกัน มีการปรับสมดุลในการทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นอย่างมีคุณภาพ มีการทำงานแบบบูรณาการด้วยการใช้ยุทธศาสตร์ประเทศเป็นตัวนำมี ภูมิคุ้มกันที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกๆ สถานการณ์ โดยมี เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ในการ สร้างความเชื่อถือว่าไว้วางใจ พัฒนาสุข ภาวะ และมุ่งสู่ความยั่งยืน โดยการนำหลักพุทธธรรมเข้ามามีบทบาทในการบริการราช เช่น หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า กล่าวโดยสรุปก็คือหลักธรรมาภิบาล นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ราชบัณฑิตยสถาน. **ราชনীติ-ธรรมনীติ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรจำกัด, 2535.

สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. **รัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมกมลการพิมพ์, 2549.

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2546.

ดวงจันทร์ ทิพย์ปรีชา. **ข้าราชการไทยในปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ. ลีฟวิ่ง, 2548.